



БЪЛГАРСКИ
ХЕЛЗИНСКИ
КОМИТЕТ

НАРОДНО СЪБРАНИЕ

Вх. № 117-939-00-2

дата 29.05.2019 г.

Изх. № П-48/27.05.2019 г.

До
Анна Александрова,
Председателка на
Комисията по правни въпроси при
44-тото Народно събрание

от
адв. Адела Качаунова,
Директорка на правната програма на
Българския хелзинкски комитет (БХК)

с адрес:
ул. „Върбица“ № 7, ет. 4,
1504 София
тел.: 02 943 4405
факс: 02 483 6298
електронна поща: adela@bghelsinki.org

Относно: Становище на БХК по
законопроект за допълнение на
Наказателния кодекс № 954-01-
33/15.05.2019 г.

Уважаема госпожо Председател,

Тук приложено представям и моля да приемете становище на БХК по посочения
законопроект.

27 май 2019 г.,
София

С уважение,

адв. Адела Качаунова



БЪЛГАРСКИ
ХЕЛЗИНСКИ
КОМИТЕТ

СТАНОВИЩЕ

на Българския хелзинкски комитет

по Законопроект за допълнение на Наказателния кодекс № 954-01-33/15.05.2019 г.

внесен от народните представители Искрен Василев Веселинов, Милен Василев Михов, Калин Николов Поповски, Атанас Славчев Стоянов, Йордан Илиев Йорданов, Борис Вангелов Борисов, Александър Николаев Сабанов, Юлиан Кръстев Ангелов, Красимир Илиев Богданов, Александър Маиров Сиди

Българският хелзинкски комитет дава отрицателно становище за внесения законопроект. Той предвижда в чл. 148 на Наказателния кодекс да се създаде нова ал. 4, която да гласи:

„(4) За обида или клевета, извършена от народен представител, член на Министерския съвет, член на Европейския парламент или Европейската комисия от Република България, председател на политическа партия, получаваща държавна субсидия или негов заместник, наказанието е лишаване от свобода до 4 години и глоба от десет хиляди до петнадесет хиляди лева“.

Както наказанието лишаване от свобода, така и посочените завишени глоби представляват тежко ограничение на свободата на изразяване, която е право от категорията на основните човешки права, прогласено от конституцията и международни договори, по които Република България е страна. Макар посочените източници на правото да допускат ограничаването на свободата на изразяване, международноправните стандарти, в това число практиката на Европейския съд по правата на човека (ЕСПЧ, Съдът), налагат намесата, ограничаваща тази свобода — наред с друго, — да (1) преследва легитимна цел с пропорционални средства и (2) да е необходима в едно демократично общество. Така основното човешко право на свободно изразяване и неговото ограничение, което е пропорционално и необходимо в едно демократично общество, трябва да бъдат балансирани — нито ограничението да бъде прекомерно тежко и да има разубеждаващ ефект върху останалите членове на обществото въобще да

упражняват свободата си на изразяване, нито интересите, които намесата в свободата на изразяване защитава, да остават без подходяща защита.

Такъв казус ЕСПЧ разглежда, например, по делото *Jean-Jacques Morel v. France* (жалба № 25689/10), решено на 10 октомври 2013 г.¹ То се отнася до осъждането от френски съд на жалбоподателя г-н Морел, общински съветник, за това, че последния бил оклеветил директора на общинска фирма в интервю за вестник. Клеветата била осъществена в критичните изказвания на г-н Морел към кмета на общината, с които атакувал създаването на длъжността директор на фирмата, както и прекомерно високата заплата, отредена за нея. По-конкретно общинският съветник окачествил длъжността като „фиктивна“, а създаването ѝ — „разхищение“ и „прахосничество“. Г-н Морел бил осъден за клевета на глоба в размер на 1 000 евро и на обезщетение за неимуществени вреди в размер на 3 000 евро. По това дело ЕСПЧ установява — наред с друго, — че изявленията на общинския съветник са направени в качеството му на политически опонент, а политическата критика оставя много малко свобода на преценка на националните власти по отношение на ограничаването му (§ 39 от решението); както и че наложените санкции „не са пренебрежими“ по размер, поради което имат и разубеждаващ ефект по отношение на упражняването на свободата на изразяване (§ 44 от решението). Съдът намира нарушение на чл. 10 от Европейската конвенция за правата на човека (ЕКПЧ, Конвенцията).

От посочената практика е видно, че дори когато не е налице тежка санкция, от категорията на лишаването от свобода, предприетите по-леки санкции все така могат да бъдат достатъчно тежки, че да действат възпиращо по отношение на упражняването на свободата на изразяване, което е особено проблемно в политически контекст.

Предвид разглеждането на глобите в размер по-малък, от предвидения в законопроекта като несъвместими с правата по ЕКПЧ, толкова по-силно е основанието да бъде намерено за несъвместимо с Конвенцията предвиденото наказание лишаване от свобода. Нещо повече — ние не бихме могли да си представим каква вреда би могла да нанесе една обида или клевета, че да налага наказание лишаване от свобода. Подобна мярка грубо погазва принципа на политически плюрализъм и несъмнено би въздействала възпиращо за политическата критика. Съгласно практиката на ЕСПЧ, политците, като лица отворили се за публичността, трябва да имат по-висока степен на търпимост към политическа критика.

Така по делото *Eon v. France* (жалба № 26118/10), решено на 14 юни 2013 г., ЕСПЧ разглежда делото на човек, съден по наказателно дело, намерен за виновен и глобен за това, че при посещение на френския президент в града, в който живее, докато кортежът на президента преминавал, жалбоподателят издигнал плакат с обиден израз към президента. На г-н Еон била наложена глоба в размер на едва 30 евро. По това дело ЕСПЧ намира нарушение на чл. 10 от ЕКПЧ. Съдът приема, че „границите на допустимата

¹ Достъпно на електронен адрес: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-126637>.

критика са по-широки по отношение на политиците като такива, отколкото по отношение на частни лица“, тъй като политикът „съзнателно се открива за критична преценка на всяка своя дума и действие от страна на журналистите и широката общественост, поради което той трябва да по-голяма степен на търпимост [към такава критика]“ (§ 59 от решението). ЕСПЧ намира, че самото прибегване до наказателноправна отговорност е непропорционална мярка и поради това е налице нарушение на Конвенцията (§§ 61–62 от решението).

От друга страна именно политическата реч се ползва с по-високо ниво на защита, доколкото се предполага, че тя се ползва за дебати с овластени политически опоненти и засяга въпроси от висок обществен интерес.

Макар сама по себе си идеята за квалифициран състав на обидата и клеветата, когато извършителят е орган на властта да има основания, предвидените в законопроекта санкции са непропорционални и прекомерно тежки. Необходимо е да се подчертае, че освен предвидените в нормите на чл. чл. 146–148 глоби, осъдените по такива дела понасят отделно гражданскоправни санкции, чиято роля е да възмездят за самото правонарушение или да възстановят причинените с правонарушението материални или морални вреди. Смятаме, че общият размер на тежестта на тези санкции твърде често не е съразмерен на тежестта на деянието.

Бихме искали да отбележим, че в мотивите си вносителите на законопроекта са посочили, че „предложеният размер на наказанието глоба е съобразен със заплащането, което [предвидените в проекта за нова ал. 4] категории лица получават“. Сред тези лица обаче, наред с други, са и председателите на всички партии, които получават държавни субсидии, в това число извънпарламентарните такива партии. Не виждаме основание да се смята, че доходът на тези лица всякога е съпоставим по размер с този на останалите изброени в проектонормата категории лица.

Нуждата от съразмерност на предвидените в закона санкции е обусловена не само от законността, но и от обществения интерес — лишаването от свобода на политици за техни емоционални или преувеличени изказвания, както и евентуалното осъждане на държавата пред ЕСПЧ за нарушения на правото на свобода на изразяване, ще легнат върху данъкоплатеца като финансова тежест, която той не бива и не следва да поема.

По изложените причини предлагаме народните представители да отхвърлят законопроекта в този му вид.

